stičnega egoizma, ne postanimo včasih sesajoči, včasih z zobmi škripajoči priveski starih, današnji dobi ne odgovarjajočih in prilikam v življenju ne ustrezajočih preganjajočih se skupin. Ne iščimo svojih uspehov in ciljev v trenutnih senzacionalnih podvigih, ampak sezimo z lepšimi upi in cilji globlje v naše duše in v življenje našega naroda. Dajmo častno mesto z delom dokazani ljubezni do mladine in našli bomo nezmotljivo pravo pot, ker stali bomo že z gorečo delavnostjo na nje početku.

V nas mora nastati nov duh, nova miselnost, nov svet, ki bo tem lepši, tem čistejši in srečnejši, čim težje in bolj boleče je bilo križanje naše mladosti, čim daljša je bila tema naše pasivnosti. V naših dušah je s črkami brezupne brezposelnosti vklesano rojstvo novega časa, ki mu moramo mi dati vsebino in obliko. Vse to je že dano v nas, le poiskati nam je treba v naših duševnostih in s trdno voljo ustvariti neomajno delavnost.

Naša naloga in dolžnost je, da se pomenimo o naši skupni poti v bodočnost, o našem stvarnem delu za naš narod, o današnjih življenjskih prilikah ter o naši orientaciji v življenju. Na nas je, da se otresemo fraz, ki so plašč skrivanja notranje gnilobe današnjih dni in zavetišče parazitov človeške družbe.

Krenimo mi na pot tudi res izvedenega stanovskega tovarištva, oživimo si cilje, ki bodo v svojem dosezanju nudili rešitev iz težkih prilik našemu ljudstvu in nam. Ne delajmo med seboj otročjih vojsk s teorijami o svetovnih nazorih, ampak pojdimo strnjeno pot naprej, pot, ki bo značila praktično rešitev težkih pez današnje dobe. Ne bodimo slepi in mrtvi, ampak živimo in glejmo ter opazujmo življenje, da bomo iz njega črpali najboljših načinov našemu delu! Ne bodimo mrkogledi samotarji, ne boječi mladci, ne neorientiran naraščaj, ampak živimo vse življenje in delajmo vztrajno, kar nam bo združeno z darovi usode od rojstva pa do današnjih dni dalo pravo smer in jasno pot — ne radi sebičnih ciljev, ampak radi bodočnosti, kateri smo mi odgovorni.

Tovariš, tovarišica! Končaj z medlim omahovanjem in nihanjem ter kreni na našo skupno pot krepko in čvrsto, pogumno in zdravo — saj smo mladi in krepki, saj smo mladina, ki ji je človeška družba izbičala duše, ki je trpela in trpi, ki je bila odrinjena, a katera hoče delati in živeti za narod in državo, za cilje, ki so njena naloga in njena odgovornost. Prični še danes z delom in ko se bomo zbirali, bo vsak in tudi ti z lastnim delom pripomogel z mladostno silo do prvih naših krepkih skupnih korakov — v jasno bodočnost.

Švarc Ivo

Splošne vesti

— **Dva ministrska odloka.** Na predlog Kralj. banske uprave v Ljubljani Poverljiv S. N. Broj 32/1-36. je ministrstvo prosvete ukinilo oprostitev pouka v razredu g. **Ivanu Dimniku,** šolskemu upravitelju pomožne šole v Ljubljani, **predsedniku Jugoslovenskega učiteljskega udruženja.** — S posebnim odlokom je ministrstvo oprostilo na osnovi §§ 14. in 15. zakona o narodnih šolah pouka v razredu g. Mil. Rakovića, upravitelja pomožnih oddelkov pri narodnih šolah v Zemunu.

— **Pozabljene številke.** »Slovenec« je v poročilu o glavni skupščini JUU v Novem Sadu pozabil objaviti rezultat tajnih volitev po proporcionalnem sistemu. Lista sedanje uprave na čelu z nosilcem predsednikom **Ivanom Dimnikom** je namreč dobila 286 glasov, druga lista z nosilcem **Dragišem Mihailovićem** 44 glasov, tretja — »zvanična« lista, kakor je pisal novosadski »Dan« — pa je dobila 26 glasov t. j. 4 manj, kakor je bilo podpisnikov liste. Zanimive so številke glasovanja o letnem poročilu sedanje uprave, proti katerem je glasovalo samo 8 delegatov, proti finančnemu poročilu so glasovali samo 3 delegati, proti poročilu nadzorstvenega odbora je glasoval 1 delegat, a za razrešnico dosedanji upravi so glasovali enodušno vsi delegati. Iz tega se vidi, da tudi ostale skupine odobravajo delo sedanje uprave in so izrekle s tem zaupanje v sedanjo stanovsko smer JUU. S tem so ovržena tudi vsa lažnjiva poročila o skupščini.

— **Tečaj za izdelavo geografskih reliefov.** JUU — sekcija za dravsko banovino ponovno razpisuje tečaj za izdelavo geografskih reliefov. Tečaj se bo vršil **24., 25., 26., 27., 28. in 29. avgusta t. l. v Ljubljani.** — Prijavnina znaša do 20 udeležencev 120 Din, ako pa jih bo 30 ali več pa 100 Din. Za udeležence preskrbimo po želji prehrano in prenočišče po nizki ceni. Prijave je treba poslati na JUU sekcijo za dravsko banovino **do 22. t. l.** — Tečaj je posebne važnosti zato, ker se bodo izdelovali reliefi pokrajin. Z delom se prične 24. t. l. in sicer v Učiteljskem domu v Ljubljani.

— **Pedagoški tečaj v Ljubljani.** Kot je že naš list poročal, je priredilo Pedagoško društvo v Ljubljani svoj prvi pedagoški tečaj. Tečaj je pričel v ponedeljek, 17. t. m. Pri otvoritvi sta zastopala sekcijo tov. Ivan Dimnik in Metod Kumelj. Predsednik sekcije je ob tej priliki pozdravil stremljenje mladega društva, ki hoče poživiti pedagoško delavnost v Ljubljani. Poročilo o poteku tečaja priobčimo v prihodnji številki.

— **Zadruga »Dom učiteljic« v Ljubljani** opozarja ponovno na tečaj za javno vzgojo žene, ki ga priredi **Jugosl. Ženska Zveza** v Ljubljani od 24. do 26. avgusta. — Udeležencem tečaja se bodo preskrbela stanovanja in na željo tudi hrana po nizkih cenah. Točen vzpored objavi J. Ž. Zveza v dnevnikih.

— **Šolski kuhinji na Barju** so darovali svojci pokojne tovarišice Stane Kantetove znesek 500 Din. Pokojna Stana je od vsega početka vodila ubožno kuhinjo. Učenci se bodo še po njeni smrti spominjali lepote njene duše. Iskrena zahvala!

Upraviteljstvo.

— **V svrho praznovanja 30 letnice mature** naj čimpreje sporoče svoje naslove sledeči tovariši abiturienti ljubljanskega učiteljišča iz leta 1906.: Jakofčič Ludvik, Kleindienst Lovro, Medič Pavel, Podbregar Fran, Poljanec Rudolf. — Obenem prosim, da sporoči svoj naslov katerakoli tovarišica abiturientka ljubljanskega učiteljišča istega letnika, da ji razodenem svoje in želje še petih iskrenih tovarišev. — **Paternost Riko,** Gorenja vas nad Škofjo Loko.

— **Ljutomer.** Pogreba pok. majorja Franceka Zacherla, ki je tako tragično umrl na Belasici in je bil prepeljan v Ljutomer, se je udeležilo mnogo učiteljstva (nad 80) iz domačega in sosednih srezov. Vaša udeležba nam je bila v veliko uteho. Sprejmite za Vaše žrtve pos. pa še tovarišem rez. častnikom našo najiskrenejše zahvalo! — **Obitelj učitelja Fr. Zacherla.**

Vpisovanje na Ant. Rud. Legatovem Enoletnem trgovskem tečaju v Mariboru je vsak dan od 10. do 12. predpoldne v šolski pisarni, Vrazova ulica 4. Tudi ob nedeljah in praznikih. Lastni dečji internat. Šolski program se dobi brezplačno. Znižana šolnina.

Učitelji! Učiteljice!

SLOVENSKA KNJIŽNA ZALOŽBA išče proti običajni proviziji vsaj v vsakem okraju Slovenije po enega poverjenika, ki bi med svojimi tovariši in prijatelji nabiral naročnike. Javite se upravi lista pod značko „Poverjenik“

Listi

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

—l **Uredba o učiteljski stanarini,** s katero prehajajo obveze za kritje stvarnih potreb pri vzdrževanju osnovnih šol, predvsem za kritje učiteljskih stanarin, od občin na banovinske samouprave, je te dni dovršena in bo predložena ministrskemu svetu v definitivno odobritev. (»Jutro« 22. VII.)

—l **Drugi vseslovanski pedagoški kongres** se bo vršil prihodnje leto v Ljubljani. (»Jutro« od 24. VII.)

—l **K učnemu uspehu na meščanskih šolah v Mariboru.** Da ni bil uspeh boljši navaja »Mariborski večernik« od 1. VII. naslednje vzroke: Razredi prenatrpani, socialne razmere otrok, nesodobnost učnega načrta. Najslabši uspeh je bil na državni deški, ki ni dosegel niti 50%. Velik pogrešek staršev je, da vpišejo svojega otroka prezgodaj v srednjo ali meščansko šolo, po 4. namesto po 5. razredu.

—l **Šolstvo v Italiji.** V mnogih predelih Italije je zakon o obveznem obisku šol ostal dejansko samo na papirju in se te razmere tudi v zadnjih letih niso veliko izpremenile. (»Gruda« št. 6.)

—l **Šolstvo na Gradiščanskem.** Gradiščanskim Hrvatom se na vsak način bolje godi kot Koroškim Slovencem. Imajo namreč 46 čisto hrvatskih ljudskih šol. Preteklo leto so dobili še 4 nove. (»Slovenec« 2. VII.)

—l **Učiteljstvo v Italiji.** Na osnovnih šolah je 90.738 učiteljev, na srednjih 10.131, na obrtnih in učiteljiščih pa 4302. Ženskih moči je od tega 80%. Število moških učiteljev stalno pada. (»Naš glas« od 1. VII.)

—l **Resolucije katehetskega kongresa v Splitu.** Kateheti so proti ukinitvi verouka v višjih razredih srednjih šol. Zahtevajo, da se za državne cenzorje učbenikov verouka postavijo kateheti srednjih šol. K obhajilu naj gredo otroci prvega razreda že ob veliki noči. S prihodnjim letom naj se izplačajo honorarji katehetom osnovnih šol iz banovinskih budžetov po 20 Din od ure. Da se izmed aktivnih katehetov postavi poseben referent pri ministrstvu prosvete za katoliški verouk. Da v državni prosvetni svet vstopijo kot stalni člani izvršilnega odbora po en katehet srednjih, meščanskih in osnovnih šol. (»Slovenec« 19. VII.)

—l **Letaki JUU.** »Samouprava« od 16. ter »Slovenec« od 17. VII. napada Učiteljsko udruženje in posebe še tov. Dimnika, češ, da je avtor letaka v katerem obvešča javnost, da je izdalo tajništvo JRZ duhovščini v dravski banovini okrožnico, v kateri zahteva podatke o učiteljstvu in da se na ta način vzpostavlja nadzorstvo duhovščine nad učiteljstvom. »Samouprava« (in po njej tudi »Slovenec«) trdi, da tista okrožnica ni bila poslana župnikom pač pa predsednikom strankinih krajevnih odborov za sestavo učiteljskega katastra.

—l **Službena doba učiteljstva na šolah družbe sv. Cirila in Metoda** se ne šteje v penzijo. O tem se je že mnogo pisalo in to vsi obsojajo. »Slovenija« od 17. VII. pravi, da je kriv temu uradniški zakon »slavnega JNS režima«, ki je tako nagrado zasnoval ravno učiteljstvu, ki mu je bilo do zadnjega tako brezpogojno vdano. Zakon in njegov tvorec sta krivca vsega zla. Zakon pa je od danes do jutri in če omogočuje krivice, ga bo zadela sodba.«

—l **Popravek jugoslovanskega učit. udruženja** prinaša »Slovenec« od 22. VII. glede na članek »Letaki JUU«. Iz tega popravka je razvidno, da JUU ni izdalo nikakega letaka, katerega avtor naj bi bil njega predsednik Dimnik, ampak je res, da so člani JUU v dravski banovini prejeli originalne okroznice tajništva JRZ.

Izraziti čut za stanovsko čast vodi vsakega učitelja in učiteljico v stanovsko organizacijo.

—l **Preuredba šolskih okolišev v Ljubljani,** ki se je izvršila zaradi bežigrajske šole je naletela pri starših na odpor. Šolska oblastva so mnenja, da otroku bolj škoduje, če celo dopoldne ali popoldne čepi v natrpani šolski sobi, kakor pa nekoliko daljša pot od stanovanja do prostorne šole. Kot vse izgleda, starši niso istega mnenja. Na neki ljubljanski šoli, ki ji po novi razdelitvi pripada 111 ulic se je vpisalo v 1. razred samo nekaj otrok iz 18 ulic. Za 20 razredov na Viču je na razpolago le 10 sob. Prenatrpani so razredi tudi v Mostah. (»Slovenec« 20. VII.)

—l **Tudi »Samouprava«** je prinesla popravek JUU glede letakov, ki naj bi jih izdalo JUU o nadzorstvu duhovščine nad učiteljstvom. Popravka pa ni prinesla »Samouprava« brez komentarja kot »Slovenec«, pač pa skuša prikazati da je popravek tak, da mestoma ne odgovarja resnici in se poslužuje metode podtikovanja, katerega da so se stalno posluževali gospodje od JNS, med katere prišteva tudi predsednika JUU Dimnika. — Ta komentar je ponatisnil »Slovenec« od 24. VII. — O tako zvanih letakih JUU je pisal tudi »Domoljub« od 22. VII. pod naslovom »Kako so korajžni pod sedanjim režimom.«

—l **Javno ocenjevanje** so končno dosegli kot učitelji osnovnih tudi nastavniki srednjih in meščanskih šol. (»Slovenec« 24. VII.)

—l **Šola v Sv. Andražu pri Velenju** se je imenovala šola generala Majstra, ko je bil šol. upravitelj prestavljen je predsednik občine Ložnice dal izbrisati ta naslov šole, ki je bil oblastveno odobren. (»Domovina« 23. VII.)

—l **Na znano resolucijo »Krščanske šole«,** o kateri se je na tem mestu že pisalo, je odgovorila uprava Sokolske župe v Ljubljani v »Sokolskem glasniku« od 26. VI. precej obširno. Naj navedemo vsaj en značilen pasus: Odločno odrekamo vsakemu pravico posegati v svobodo naše organizacije in odrejati vzgojne osnove in smer. Ne gre za versko življenje, za čista krščanska moralna načela, za notranjo čistost in plemenitost človeka. Vse versko delovanje Cerkve je zavarovano in zaščiteno v državnih zakonih in se neovirano izvršuje, ne da bi se kjerkoli in od kogarkoli pojavil upor proti njenemu delovanju. Gre predvsem izključno za posvetne in dalekosežne, narodu nevarne politične in gospodarske cilje. Pod nedolžnimi naslovi se polni ekrazitna bomba, ki naj zopet po želji tujcev razdele narod v sovražne tabore.

—l **Stiški menihi** so že pred več kot 150 leti kot prvi izvedli v svojem okolišu organizacijo ljudske šole. (»Slovenec« 17. VIII.)

—l **»Slovenec« in »Slovenski dom«** in **skupščina JUU.** O banovinski skupščini nista prinesla niti besede. O državni skupščini JUU sta obetala oba lista, da bo zelo burna. Izid volitev sta prinesla oba brez komentarja.

—l **Ivanu Dimniku,** predsedniku JUU, ukinja oprostitev od pouka v razredu, ki jo je dolgo let protizakonito užival. (»Slovenec« od 9. VIII.) — Par dni kasneje je prinesel »Slovenec« Dimnikov popravek glede protizakonitosti oprostitve pouka.

—l **Ena točka resolucije** političnega tabora JRZ v Mariboru: Zahtevamo, da se najde kruh našim brezposelnim učiteljem in učiteljicam ter drugim intelektualcem. (»Pon. Slovenec« 10. VIII.)

Ciril Petrovec:

Ob 350 letnici smrti velikega slovenskega učitelja

Letos 29. junija je minilo 350 let, odkar je v Derendingenu na Nemškem umrl verski reformator in veliki početnik slovenske književnosti Primož Trubar. Kaj je storil ravno Trubar takega, da se ga kot verskega reformatorja in književnika mora spominjati tudi naše stanovsko glasilo?

Pokretniki reformacije — med njimi zlasti Trubar, so pri nas prvi spoznali veliko važnost šolstva in se lotili izobrazbe naše mladine, ki je bila v tistem času zelo zanemarjena. Znali so obenem obrniti pozornost deželnih stanov in plemstva na to, ter so dobili od obojih poleg moralne opore tudi gmotno podporo. Reči se sme, da ima slovenska šola svoj začetek v **oni** dobi.

Že prvi dve knjigi iz l. 1551. nam predstavljata Trubarja kot Slovenca, ki podaja pripadnikom svojega naroda dve po njegovem mnenju najvažnejši in najpotrebnejši knjigi: katekizem in abecednik. In že v teh dveh prvih knjigah omenja tudi učitelje. V slovenskem predgovoru katekizma pravi: »Vas brumne (pobožne moja op.) farmoštre, pridigarje, šulmoštre inu stariše inu vse te, ki znajo brati, per sodnim dnevi opominam ter prosim, de vi v cerkvi, v šoli, doma inu kir vkupe pridete, te preproste vučite le-te štuke naše prave krščanske vere... Enako govori tudi v abecedariju iz istega leta: »Vi šulmaštri pak inu vsi, kir znate poprej brati, zamerkajte inu druge vučite...«

S tema dvema pozivoma je začel Trubar napovedovati namen protestantovske šole, ki je imela biti v prvi vrsti verska šola.

Ko se je na vabilo deželnih stanov l. 1561. vrnil v Ljubljano, se je z vso vnemo zavzel za organizacijo slovenske cerkve. L. 1562. se je z navdušenjem lotil tudi organizacije šole. In prihodnje leto se je že otvorila v Ljubljani prva gimnazija na Kranjskem, pod vodstvom Lenarta Budine. To šolo, ki se je leto za letom izpopolnjevala in reformirala, so pozneje vodili še rektorji Adam Bohorič, Nikodem Frischlin, Jakob Prentelij in Engelbert Engel do l. 1598., ko je bila ukinjena. Pridelјenih je bilo tej šoli tudi več učiteljev.

O protestantovskem šolstvu je izšlo pri nas več slovenskih in nemških razprav, iz katerih se da slutiti velikega šolskega organizatorja Trubarja in njegove sotrudnike. Natančneje o takratnem šolstvu smo se pa Slovenci poučili šele iz knjige: »Die protestantische Kirchenordnung der Slovenen im XVI. Jahrhundert«, študije, ki je izšla l. 1919. v Heidelbergu in jo je spisal univerzitetni prof. France Kidrič.

»Cerkovna ordninga, ki jo je sestavil Trubar vsebuje vsa določila za bogoslužje nemške in slovenske protestantovske cerkve v naših krajih. Izvirno poglavje o šoli, poudarjanje slovenščine kot liturgičnega jezika in njeno upoštevanje v mestnih šolah, pričajo o pomenu te morda najzanimivejše Trubarjeve knjige.

Kakor že omenjeno je Trubar vrinil v »Cerkovno ordningo« izvirno poglavje 78 a do 79 a z naslovom: »Od šul, šularjev šulmojstrov«, s katerim dokazuje potrebo šole in to s tezo, ki se glasi: »Obena dežela, ne mejsto, ne gmajna ne mogo prez šul, prez šularjev inu prez vučenih ludi biti, ne duhovskih riči prou ravnati inu obderžati. Tu vsaki zastopni človik more lahko zastopiti.« To tezo je podprl z zgodovinskimi vzgledi raznih narodov in z raznimi citati iz sv. pisma.

Seveda misli Trubar s tem, le versko šolo protestantovske cerkve, ker pravi: »S takim se spet ta stara prava vera gori perpravi inu povsen svejtu restegne, prave Bogu dopadeče božje službe inu molitve bruma (pobožnost moja op.) inu poštene, lubezan proti Bogu inu umej ludmi narede, malikovane doli zatare.« Kot plačilo za ustanovitev takih šol obeta Trubar: »obrambo proti Turkom, odstranitev draginje, toče in kuge«.

Trubarjevi nazori glede protestantovske verske šole se izražajo v naslednjih njegovih izjavah: 1. »De povsod v mejstih v tergih inu per farah se imajo latinske nembške inu slovenske šule gori narediti.« 2. »Cesarji, kralji, viudi inu vsa žlaht oblast inu gospodična so dolžni — — — v slednim mejstu, v tergu inu per sledni fari šulmojstre inu šularje deržati, v mejstih in tergih, de se latinsku inu nemšku, per tih farah od farmoštrou, podružnikov inu mežnarjev tu slovensku pismu, brane inu pisane vuči. 3. Raventiga en vsaki pridigar inu farmošter ima tudi per suje fari eniga šulmojstra ali mežnarja imejti ali deržati, de te mlade hlapčice inu deklice, **purgarske** inu **kmetiške** otroke vuči slovenski brati inu pisati, ta katehizmus sred s to izlago izvuna povejdati. 4. Te artikule imajo učiti ti pridigari farmane, ti šulmojstri nih šularje, ti stariši nih otroke.[1]

To je torej Trubarjeva teorija o šolstvu na Slovenskem. To teorijo je bilo pa možno izvesti v prakso — to je, da bi se bile ustanovile šole poleg mest in trgov tudi pri vsaki župniji, — le tedaj, če bi bila na Slovenskem v reformacijski dobi tudi vsa posvetna oblast v rokah protestantov, kar se pa ni zgodilo nikoli.

[1] Artikuli = členi vere — verske resnice.

Predmeti, ki naj bi se poučevali v župnijskih — to je slovenskih protestantovskih šolah na našem ozemlju — naj bi torej bili: slovensko čitanje, slovensko pisanje in slovenski katekizem.

Pa tudi pri višjem šolstvu ne upošteva Trubar le nemškega in latinskega jezikovnega pouka. Da ne izključuje slovenskega čitanja in pisanja tudi na mestnih šolah, o tem nas potrjuje preje navedena točka 3., ki govori o slovenskem čitanju in pisanju pri »purgarskih in kmetiških otrocih.« V »Cerkovni ordningi« potrjujejo to tudi predpisi o bogoslužju, po katerih morajo otroci v cerkvi latinsko, nemško in slovensko peti — pa tudi določbe za izpit duhovniških kandidatov, za katerega je bil prirejen vzorec tudi v slovenskem jeziku. Te določbe so veljale tudi za nove učitelje.

Tudi vzdrževanje šol je zaradi verskega značaja protestantovske šole moral Trubar združiti z dohodki protestantovske duhovščine. Dokaza, da mora cerkev: »Pravim pridigarjem, dobrim učiteljem, pobožnim učencem in zvestim cerkovnikom zaslužek in plačilo dajati« ni oprl le na vzgled v judovski cerkvi in evangelista Lukeža, ampak je spisal o tem posebno poglavje. Tudi v tem se opirajo njegovi načrti le na preje omenjeno dejstvo, da se nahaja v tisti dobi tudi vsa posvetna oblast v rokah protestantov.

Vprašanje nastane, koliko slovenskih protestantovskih šol so ustanovili za časa protestantizma na Slovenskem pri posameznih župnijah na deželi. Ker je bilo število protestantovskih župnij le majhno, imamo, kar zadeva kmečke šole, opraviti le z resnimi posameznimi poskusi protestantovskih župnijskih upraviteljev na njihovih župnijah. —

—l **Ob zadnjem znižanju plač** drž. uslužbencem so zatrjevali, da je znižanje začasno in nujno potrebno zato, da bodo uslužbenci prejemali mesečne plače v redu. Vzlic temu, tako državni uslužbenci kot upokojenci, že par mescev niso dobili prejemkov v običajnem času. (»Domoljub« 29. VIII.)

—l **Sedem novih ljudskih šol** bo začela zidati letos beograjska občina. (»Domoljub« od 29. VII.)

—l **Eno leto brez verouka** so bili učenci na osnovni šoli v Škrilju na Kočevskem, ker tamkajšnji katehet ne zna slovenski. (»Slovenski dom« 29. VII.)

—l **Selitveni stroški upokojencem**, ki se upokoje po končanih polnih letih službe, se izplačajo za selitev iz kraja upokojitve v kraj stalnega prebivanja iz fonda za premeščanja po službeni potrebi. (»Slovenec» 30. VII.)

—l **»Za dvig našega šolstva«** je naslov članku v »Slovenski zemlji« od 30. VII. Tu čitamo med drugim: Celotna ljudska šola danes ni takšna kot bi morala biti, vendar bi bilo napačno in pogrešno, če bi krivo metali na učiteljstvo. Učitelj je podoben sužnju, ker je v popolni moralni in materialni odvisnosti. Zato naj ljudstvo ne obsoja učiteljev, naj ne gleda v njih svojih nasprotnikov. Koristi šole in učiteljstva so koristi vsega ljudstva, zato pokažimo več zanimanja za prosvetna in šolska vprašanja in s široko socialno akcijo podprimo boj za razvoj in dvig ljudskega šolstva.

—l **Nemško šolo v Beogradu** je obiskovalo v preteklem šol. letu 386 otrok, od teh 183 Nemcev. (»Deutsche Zeitung« 2. VIII.)

Učiteljski pravnik

VAŽNE RAZSODBE DRŽ. SVETA.

I. **Priznanje periodskih povišic ob izostanku ocen radi bolezni.** — Državni svet je v konkretnem primeru (S. O.) odločil z razsodbo br. 7369/35 z dne 20. III. 1936., da pripada drž. uslužbencu periodski povišek tudi v primeru, če ni bil, odnosno ni mogel biti zaradi bolezni ocenjen. — Za periodske poviške se izgubi le čas (leto) slabe ocene in po disciplinski kazni določen čas.

II. **Služba na teritoriju bivše Avstro-ogrske monarhije se šteje** po § 54. zakona o državljanstvu **v drž. službo**, tako je odločil v neštetih razsodbah državni svet in tudi v primeru, ko je bilo šteti to dobo v dobo drž. službe za postavitev učitelja R. A. na zvanje sreskega šolskega nadzornika po § 178. zakona o narodnih šolah (razsodba br. 2606/36 z dne 7. II. 1936).

III. **Proti odredbi za zdravniško-komisijski pregled — tožba nedopustna.** — Učiteljica Z. M. se je pritožila na drž. svet proti odloku O. N. br. 41.476/35, s katerim je ministrstvo prosvete odredilo komisijski zdravniški pregled za ugotovitev njene sposobnosti za vršitev službe. — Državni svet je njeno tožbo z razsodbo br. 28.462/35 z dne 4. novembra 1935. odbil z ozirom na določila § 84., odst. II. U. Z., ki predvideva obvezen komisijski zdravniški pregled, ko je treba ugotoviti, ali uslužbencu po 6 mesečnem neprekinjenem bolovanju zaradi telesne ali duševne nesposobnosti prestane služba (§ 104/3 U. Z.).

Ker je taka odredba nadrejene oblasti po zakonu utemeljena, je tožba v smislu čl. 19., toč. 3., zakona o drž. svetu nedopustna.

IV. **Nastavniki šol za defektno deco — prevedba v VI. skupino. — Odredba § 62., točka 24., fin. zakona za leto 1932./33. ne zahteva fakultetske izobrazbe, temveč samo višjo od popolne srednješolske. Taka višja strokovna izobrazba daje možnost napredovanja do IV./1. položajne skupine.**

Nastavnik za defektno deco K. M. je bil preveden po gornjem paragrafu fin. zakona s 15. leti službe z rešenjem ministrstva prosvete O. N. br. 6206/35 v VI. položajno skupino. — Na tožbo Gl. kontrole proti temu rešenju je državni svet odločil z razsodbo Br. 1500/36 z dne 28. I. 1936., da se tožba zavrne iz razlogov, ki jih navajamo dobesedno:

»Po § 62 tač. 24 finansijskog zakona za 1932/33 god. činovnici rasporedjeni po strukama po § 45 st. 2 čin.. zak. od 31-III-1931 g. sa fakultetskom ili višom stručnom spremom, posle 15 god. državne službe prevode se u VI položajnu grupu zvanja, koja su rasporedjena po strukama po § 45 tač. 3 čin. zak. a u vezi § 257 tč. 1 č. z. Iz ovoga zakonskog propisa proizlazi da zakonodavac pod višom stručnom spremom nije mislilo na višu stručnu spremu koja bi bila ravna fakultetskoj, jer da se tako htelo, onda bi u tom slučaju bilo izrično navedeno »sa fakultetskom ili njoj ravnoj višoj stručnoj spremi«. Medjutim, kako se u pomenutom zakonskom propisu ne traži, da je viša stručna sprema ravna fakultetskoj, to proizlazi da se pod »višom stručnom spremom« ima uzeti ona stručna sprema **koja je viša od potpune srednjoškolske spreme po § 45 st. 2 čin. zak.** Iz akata ovoga spora vidi se da imenovani pored svršene učiteljske škole sa ispitom zrelosti ima osposobljenje za poučavanje na školi za defektnu — gluvonemu — decu za dokaz čega podnosi svedodžbu državne ispitne komisije za osnovne i njima ravne škole u Ljubljani br. 1/1927 od 25-V-1927 god. o osposobljenosti za poučavanje gluvonemih. Donošenjem pak pom. § 62/24 htelo se, da se i natavnicima u školama za defektnu — gluvonemu — decu koji imaju višu spremu **od one koja je potrebna po Zakonu o nar. školama za učitelje narodnih škola**, pošto imaju višu spremu od učitelja narodne škole da mogućnost većeg napredovanja. **Za slične slučajeve postojala je i ranije odredba čl. 7 Zakona o činovnicima od 1923 god.** po kojoj su službenici sa većom školskom spremom, od one koja se traži za struku dobijali i veće prinadležnosti, kakav je slučaj bio i sa imenovanom.

Takodjer i drugi navod u tužbi Glavne kontrole da imenovano lice nije moglo biti prevedeno sa zvanjem »nastavnika škole za defektnu decu« nije osnovan na zakonu sa sledećih razloga:

Iz samog teksta odredbe § 62 (tačke 24) Finansijskog zakona za 1932/33 god. **vidi se da nije bila namera zakonodavčeva, da činovnicima koji se prevode po pomenutom finansijskom zakonu, dade zvanje iz § 45 tač. 3 č. z. već jedino da im dade mogućnost da mogu napredovati u istoj struci u kojoj se nalaze do IV položajne grupe 1 stepena** i ako su grupe, s toga što imaju fakultetsku ili višu stručnu spremu.«

Naša gospodarska organizacija

OBČNI ZBOR OMIŠALJSKEGA DOMA

Društvo za zgradbo učiteljskega obmorskega doma v Omišlju — sedež v Ljubljani je priredilo IV. redni občni zbor v Ljubljani, dne 10. julija 1936. v prostorih sekcije JUU, Frančiškanska ulica 6.

Predsednik tov. R. Grum je po uvodnih formalnostih prisrčno pozdravil vse navzoče zborovalce, omenil nekatere ovire pri društvenemu delu v preteklem letu, poudaril nekaj smernic za bodočo dobo in priporočal vsem članom vztrajnost. Pred prehodom na dnevni red se je z lepimi besedami spomnil dobrega stanovsko-gospodarskega delavca, vzornega tovariša in našega člana Antona Hrena iz Studencev pri Mariboru, katerega je v februarju 1936. smrt iztrgala iz naših vrst. Slava mu!

Začasni tajnik Iv. Kocijančič je v svojem poročilu opisal vse delo od zadnjega občnega zbora. Med letom je imel odbor 2 seji, ožji odbor 1 sestanek. Nanovo smo pridobili 4 člane, zaradi gospodarske krize in redukcije mesečnih prejemkov v septembru 1935. pa izgubili 3 člane; končno imamo 1 člana prirastka. Društvo je imelo 29 članov. Tajnik je pismeno povabil več gmotno dobro podprtih tovarišev(-ic), »Učit. tovariš« je priobčil več krajših notic in pozivov za priglasitev. Stalno tajništvo gospodarskega odseka pri JUU — sekcija za dravsko banovino je s kratkimi predavanji o gospodarskih ustanovah in društvih — tako tudi o našem društvu — skušalo vzbuditi primerno zanimanje za naše stanovsko gospodarstvo. Uspehi so bili majhni! Gospodarska kriza pritiska na vse uradništvo, redukcija mesečnih prejemkov sili vsakogar na znižanje izdatkov, mnoga premeščenja učiteljev(-ic) so izčrpala denarne rezerve. Pohvalno omenja razveseljivo dejstvo, da so nam ostali zvesti dosedanji člani, katere malo število članov ni oplašilo, ampak še bolj povezalo na društvo s tem, da redno nakazujejo mesečne obroke. Zavednim članom naša zahvala! Končno omeni še tajniško vprašanje, katero naj današnji občni zbor povoljno reši. Tajniško poročilo zaključi s čitanjem pisma tovarišice — naše članice Frančiške Ferenčak iz Št. Ilja v Slov. goricah, katero nam je pisala po lanskem občnem zboru.

K debati so se oglasili L. Hofbauer, A. Traven in M. Polakova. Poročilo je bilo soglasno sprejeto.

Blagajnik tov. Kocijančič poroča o blagajniškem stanju. Prečita članski seznam z vplačanimi zneski, navede denarne zavode za naše hranilne vloge (Hran. in posoj. Učit. konvikta v Ljubljani in Hran. in posojil. v Guštanju), našteje še druge vrednote (kupljeni svet v Omišlju, 5 obveznic 7% investicijskega posojila) in poda člansko statistiko.

Nato prečita in pojasni računski zaključek za l .1935., sestoječ iz denarnega prometa, računa zgube in dobička ter bilance. Ves denarni promet je znašal Din 86.217'46, največ v čekovnem prometu. Upravni stroški v l. 1935. so znašali: 1. Din 78'30 za tiskovine in čekovne pristojbine, 2. Din 47'— za znamke; skupaj Din 125'30. Društvo je imelo 31. dec. 1935. naloženega denarja Din 31.842'77, vsega premoženja pa **Din 37.000'—.**

Računski zaključek sta pregledala navzoča člana nadzorstva tov. M. Polakova in M. Verk, našla vse v redu in predlagala tov. blagajniku razrešnico, za kar so vsi navzoči glasovali brez debate.

Blagajniško poročilo je **tov. Kocijančič** spopolnil še s sumaričnim pregledom za dobo od 1. jan. do 10. julija 1936. V ti dobi je bilo naloženega na hranilno knjižico Din 6400'—, v poštni hranilnici (čekovni promet), v blagajni in drugo je bilo Din 900'—. Čista društvena imovina na dan zborovanja je znašala **Din 44.500'—.**

Ta znesek še ne zadostuje za gradbeni kapital, prva podlaga v to je pa že. Pokaže nam, kaj zmore peščica dobromislečih tovarišev z odprtimi očmi v bodočnost in naj so še tako težki časi. Zbrana imovina je dokaz železne članske energije, podčrtanega stanovskega ponosa in visoke zavednosti za osamosvojitev na stanovsko-gospodarskem polju. Gotovo je, da bo le složno in smotrno delo rodilo povoljne uspehe!

Za prihodnje leto je bil izvoljen ves stari odbor. Za izpadlega člana A. Hrena se je privzelo tov. Dragotina Rostoharja iz Litije. Tajniške posle prevzame tov. A. Travnova.

Pri slučajnostih reši občni zbor zadevo enega izstopivšega člana in sklene, da se ves denar nalaga le v denarne zavode. Tov. Kocijančič prosi navzoče tovariše(-ice), naj na zborovanjih ali sestankih vzbujajo z živo besedo zanimanje za naše društvo.

Predsednik tov. Grum priporoča vsem zborovalcem, da se tesno oklenejo našega društva, da privedejo novih članov in da s skupnimi prispevki vresničimo lepo zamisel: **Učiteljski obmorski dom v Omišlju.** Zahvali se vsem za navzočnost, debate in predloge ter zaključi lepo uspeli občni zbor.

Društveni odbor sestoji iz sledečih članov:

Predsednik: Grum Rado, Ljubljana. Podpredsednik: Dimnik Ivan, Ljubljana. Tajnik: Traven Albina, Ljubljana. Blagajnik: Kocijančič Ivan, Ljubljana. Odborniki: Drašček Jela, Zalog; Polak Marija Vera, Ljubljana; Serajnik Josip, Dovje; Rostohar Drago, Litija. Namestniki: Hofbauer Lojze, Hrastnik; Gallob Rudolf, Mežica; Wagner Josip, Ljubljana. Račun. pregledovalci: Polak Marija, Ljubljana; Gradnik Rajko, Bled; Verk Miloš, Sv. Križ pri Rog. Slatini.

—g **Zadružnikom Učit. samopomoči.** V zadnjih dneh julija t. l. ste prejeli položnice za 382. do 384. smr. primer (Kante Stana, Ljubljana, Pivk Tilka, Čatež in Mattanovič Asta, Ljubljana). Samski člani plačajo 16 Din (s poštnino), zakonski pari 31 Din. Položnicam smo priložili tiskani seznam umrlih članov v II. četrtletju. Ta seznam je obvestilo za nazaj, položnica pa za tekoči mesec julij. — V zadnjih mesecih zastajajo vračila za podporni sklad in za članski prispevek, prošnje za nove podpore se pa množe (40 nerešenih). Prosimo prizadete, da izpolnijo svojo dolžnost napram naši blagajni! — Vložene prošnje za podpore iz podpornega sklada do konca julija t. l. bodo rešene v 2 ali 3 sejah, to bo približno do novembra 1936. Načelstvo rešuje prošnje po vrsti kakor so bile vložene.

Mladinska matica

—mm **»Naš glas«** piše v svoji številki od 15. VI. o celotnem letniku »Našega roda« med drugim tudi tole: Kakor vsi dosedanji, je tudi ta letnik tega najboljšega slovenskega mladinskega lista prav pester in zanimiv. Med sodelavci je mnogo odličnih mladinskih pisateljev in priznanih slikarjev. Na list je ljubljanska sekcija JUU upravičeno lahko ponosna. »Naš rod« po pravici lahko služi Hrvatom kakor Srbom za vzgled dobro urejevane, resne mladinske revije.

—mm **»Istra« iz Zagreba** priobčuje v svoji 29. številki pod naslovom »Letošnje publikacije »Mladinske matice«, ki sega čez dve koloni, podrobnejšo vsebino knjig in oceno dela te naše mladinske založbe. Članek, katerega krasi tudi slika urednika tov. Ribičiča končuje takole: Mladinska matica, ki je največja založba te vrste v Jugoslaviji, saj šteje nad 20.000 malih naročnikov, prednjači v vsakem pogledu tudi med številnimi sličnimi slovenskimi knjižnicami, skrbno in vestno vrši svojo nalogo in času odgovarjajoče izpopolnjuje mladinsko književnost.

—mm **»Vigred« št. 7—8** piše o »Pirhih«: Za letošnjo veliko noč je izšla ta lepa mladinska knjiga. V njej je 25 krajših in daljših sestavkov za otroke, ki pa jih bodo tudi odrasli radi in z veseljem čitali. Krasi jih nad 70 slik in vinjet naših najboljših ilustratorjev. Prevod je zelo posrečen, da se kot tak prav nič ne opazi, ampak je vsaka povest, pravljica i. dr. povsem naša. Knjiga bo za marsikateri praznik in god za naše male prav prijetno darilo.

—mm **Bolgarska pedagoginja** P. Kasabova, nam piše glede »Pirhov«: . . . zelo me bo veselilo, če bi zbornik »Pirhi« dosegel mnogo tega, kar bi pripomoglo za zbližanje dveh bratskih narodov, kakor tudi spoznavanje kulturnih vrednot od rane mladosti, ko so čustva še sveža in ni še predsodkov in mržnje. Bolgarija se čuti zelo počaščeno, da ste zbrali najboljše pripovedke za Vašo mladino. Izbira pripovedk je zelo posrečena, prevod odličen ilustracije zelo uspele. Knjiga predstavlja nekaj lepega in izrazitega. Zelo bi me veselilo, ako bi mi sporočili, kakšen vtis in sprejem je doživela knjiga pri Vaši mladini. Ne dvomim,

---

Mestne in trške »nemške šole« so se pod protestantovsko upravo ohranile in izboljšale, nekaj je bilo med njimi tudi novih ustanov. Nove protestantovske višje šole v Ljubljani, Celovcu (obe ustanov. 1563) in Gradcu (1570) so pomenjale v vsakem oziru velik napredek v primeri s primitivnimi latinskimi šolami prejšnje dobe, ali s poukom latinščine v »nemških šolah«.

Učne knjige za šolsko uporabo so izhajale kakor cerkvene, vso refor. dobo in so jih dopolnjevali ves čas od 1551 do 1598, ko se je protestantovsko šolstvo nehalo. Nekatere verske knjige so se uporabljale tudi kot šolske. Pozabili niso niti na slovenske cerkvene pesmarice. Z Dalmatinovim sv. pismom in Bohoričevo slovnico so dosegli naši protestantovski pisatelji višek svojih zahtev.

Z višjimi protestantovskimi šolami v Ljubljani, Celovcu in Gradcu pa stavba tega šolstva še ni dosegla svojega zaokroženega viška. Kam z dijaki iz teh treh šol?

V posvetilu Ludviku vojvodi württemberškemu v »Ta celimu novimu testamentu« iz 1582. pripoveduje Trubar, kaj je vzrok, da mu je posvetil to knjigo. Navaja tudi tole: »Tretjič vzdržuje in šola V. kn. Milost, kakor pokojni oče, v svoji dijaški ustanovi v Tübingenu zapovrstjo nekaj kranjskih študentov, med katerimi sta bila vzgojena tudi moja dva sinova, postala magistra in, hvala Bogu, sposobna cerkvena služabnika«.

Deželnemu glavarju, oskrbniku in odbornikom kranjskim pa piše l. 1569. iz Derendingena: »Na Vašo Milost in gospodstvo se spet obrača Jurij Dalmatin s prošnjo in priporočilom svojih superintendentov. Res je, da je moral tistih 20 goldinarjev, ki ste mu jih poslali pred letom dni po Ivanu Dienerju, izdati za obleko in knjige. Omogočil sem mu bakalavreat z desetimi goldinarji in mu jih tudi podaril. Potrebuje pa še 30 goldinarjev za magisterij, ki mu jih tokrat ne morem posoditi, še manj darovati, ker moram pomagati tudi drugim študentom s Kranjskega in iz drugih krajev iz Kemptena, Rothenburga ob Tauberi in Nürnberga.«

Iz tu navedenega je razvidno: 1. Vojvoda Krištof Würtenberški je na Trubarjevo prošnjo 1562., naj bi z ozirom na Tiffernovo poreklo njegovo ustanovo uživalo tudi nekaj ubožnih kranjskih dijakov, dovolil, da sta dobivala Tiffernovo štipendijo tudi po dva Kranjca. Isto je veljalo tudi še za časa Krištofovega naslednika Ludvika, vojvode Württenberškega. Tudi Trubarjeva sinova sta se tako izšolala v Tübingenu.[2] Poleg teh je študiralo v Tübingenu še več drugih dijakov iz Kranjske, kakor piše dr. Theodor Elze v študiji: »Die Universität Tübingen und die Studenten aus Krain.« (Tübingen 1877.)

2. Trubar je pridobil kranjske deželne stanove tudi za to, da so s svojimi denarnimi podporami vzdrževali več dijakov, ki so študirali na nemških univerzah. Mem temi je bil tudi Jurij Dalmatin, ki ga je podpiral tudi Trubar sam. Kako koristno so stanovi s Trubarjem vred nalagali ta kapital, se opazi ravno na Dalmatinu, ki je obogatil našo domovino poleg drugih knjig tudi s prvim svetim pismom.

3. Tudi Trubar sam je podpiral z denarjem mnogo dijakov s Kranjskega in drugod — celo iz nemških mest. Tako so württemberški vojvoda, kranjski stanovi na Trubarjevo iniciativo in on sam skrbeli za duhovniški in učiteljski naraščaj. Ker so pa tam študirali tudi plemenitaški sinovi, se je tako vzgajal ves naraščaj, potreben za vse javne službe v Trubarjevi okolici na Nemškem.

Ko končujem te skromne vrste, mi hodi na misel marsikateri Trubarjev odstavek iz njegovih posvetil. V predgovoru k prvemu delu »Novega testamenta« iz l. 1557. namenjenega vsem pobožnim kristjanom slovenskih dežel — naj bo kateregakoli stanu, pravi: »In ker je gospod tako preskrbel in dopustil, da se naš slovenski jezik šele v teh poslednjih časih čedalje bolj tiska, upam, da boste odslej pošiljali v šolo in dali poučevati o čitanju in pisanju ne samo tiste vaše mladine, ki jo nameravate poslati v tuje dežele, da bi se učila drugih jezikov, ampak tudi tisto, ki jo obdržite doma.« Kdor prečita ta stavek in opomin Trubarjev, ta bo razumel njegovo skrb za izobrazbo naše preproste mladine in naroda. Ako k temu pripomnim, da je še l. 1848. imela samo Kranjska 45.404 otroke, ki niso obiskovali šole, bo razumel, da ni brez vzroka skrbela Trubarja izobrazba naše preproste mladine.

V predgovoru k »Ta celemu Psalterju Davidovemu« iz l. 1566., ki je posvečen celokupnemu plemstvu v vseh slovenskih deželah, mu priporoča učitelje in duhovnike takole: »Pošteno Vam priporočam Vaše marljive šulmoštre, zveste in prave pridigarje zaradi Kristusa in njegove cerkve. Imejte jih v časti, delajte jim dobro, bodite miroljubni do njih zaradi njihove visoke službe, o kateri bodo polagali težak račun, da bi z veseljem in ljubeznijo poučevali drugo mladino in preproste. Sama srčna dobrota!

Še bolj ga označuje pa posvetilo namenjeno vsemu plemiškemu in drugemu ženstvu na Slovenskem v predgovoru k »Listom sv. Pavla v l. 1567.«, kjer pravi: »Iz posebnega nagiba in milosti sv. Duha kažete veliko vnemo, ljubezen in naklonjenost do božje besede; to sem občutil in izvedel najprej iz dejstva, da imate po vseh gradovih, dvorih in hišah svetopisemske in druge pobožne knjige v nemškem in slovenskem jeziku, ki jih ne puščate, kakor nekateri, da se neprebrane praše po klopeh, marveč ste iz njih čitajoč in pojoč pripravile svoje ljube otroke, družino in mnoge podložnike k stari zveličavni veri in k pravemu razumevanju vsega katekizma; tudi so se nekatere izmed Vas, — doma z Avstrijskega, Zgornještajerskega in Tirolskega, iz njih naučile slovenščine in navadile druge branja v tem jeziku.« Trubar je bil torej tisti, ki je na podlagi slovenskega jezika ustvaril vsaj malo vez med tujerodnim plemstvom ter meščanstvom in preprostimi Slovenci. Bil je prvi, ki je vzbudil zanimanje za naš takrat tako zaničevani jezik tudi pri tujerodnem prebivalstvu.

V istem posvetilu pravi dalje:

»K tretjemu ste se krščansko izkazale ne samo do nas cerkvenih služabnikov ob naših stiskah in preganjanjih — — — marveč ste tudi uredile in vzdrževale z zvesto pomočjo in denarjem podporne blagajne in skrinje, tako, da so se poleg siromakov naše cerkve in vere, preskrbovali in vzdrževali v težavah, starosti, boleznih in v umiranju tudi tuji preganjani kristjani in pridigarji, celo tisti, ki so zoper našo vero.«[3]

Kdor prečita vse to, spozna, da smo Slovenci v Primožu Trubarju poleg velikega učitelja imeli silnega kladivarja, ki ni koval le uma in izobrazbe, ampak tudi srce in značaj ljudstva v naši domovini.

[2] Glej Slov. biogr. leksikon I, st. 573.

[3] Citate iz Trubarjevih predgovorov glej v dr. Mirko Rupljevi knjigi: »Slovenski protestantski pisci«.